

Ontwerpprogram *Niet bij brood alleen*

In de publieke opinie overheerste het idee, dat het CDA vooral werd opgericht om de oude christendemocratische machtsposities te behouden. Anderen twijfelden aan de mogelijkheid om de brug te slaan van de evangelische overtuiging naar een onderscheidende politieke programmering. In de jaren zeventig leverde het CDA het tegenbewijs door een verkiezingsprogramma voor één christendemocratische partij te schrijven.

Alomdurend eind jaren zestig sceptis of een herkenbare christendemocratische beweging wel mogelijk was. Het samengaan van de christelijke partijen riep zelfs in eigen geledingen grote vragen op: was de Bijbelse inspiratie een voldoende basis om tot gezamenlijke en onderscheidende politieke keuzes te blijven komen? En er was breed in de publieke opinie cynisme: de discussie over de zogenoemde grondslag van de nieuwe stroming was een verhulling van het eigenlijke motief: behoud van de machtspositie van de samengaanende partijen en stoppen van het – uiteindelijk onafwendbare – verval van hun invloed. Piet Steenkamp onderstreepte op het najaarscongres van 1972 van de KVP de urgentie van de christendemocratische samenwerking ‘de bel voor de laatste ronde had geklonken’.

Mede geïnspireerd door het toenmalig spreken van de kerken over publieke zaken, zoals de groeiende ongelijkheid in de wereld en de belasting van het milieu, werd met betrokkenheid van onder anderen Piet Steenkamp en Bob Goudzwaard een eigen onderscheidend programma gebouwd. In het rapport *Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij* (1972) en het verkiezingsprogramma *Niet bij Brood Alleen*

(1977) werden de uitgangspunten en beleidscontouren geformuleerd waarop de christendemocratie zou moeten komen te rusten.

Wat zijn de noden en de onrechtvaardigheden?

Op de eerste plaats werd het herkennen van de tekenen van de tijd en het verantwoordelijkheid daarvoor nemen centraal gesteld. Wat zijn de veranderingen, de noden, de grote onrechtvaardigheden en dreigingen, in eigen omgeving, maar ook en vooral wereldwijd? Tegen de achtergrond van de club van Rome vond ook binnen het CDA een discussie plaats op welke wijze de vernietiging van de aarde is te voorkomen. Het verkiezingsprogramma *Niet bij brood alleen* had als uitgangspunten solidariteit met de armen elders in de wereld en de naleving van de internationale rechtsbeginselen voorgesteld. Men vroeg zich af wat de oplossingsrichtingen zijn, zowel als het gaat om het eindresultaat als om het van meet af aan benoemen van instrumenten en verantwoordelijkheden om tot die resultaten te komen, met name die van de persoon, zijn verbanden en de maatschappij. Die oplossingen en het leggen van de verantwoordelijkheden op de juiste plaats moet daar-

bij een weerklink zijn van de appels, die vanuit het Evangelie gedaan worden om recht, vrede en menswaardigheid hier en in de rest van de wereld te bevorderen.

De documenten van die jaren leverden het bewijs, dat vanuit Bijbelse inspiratie wel degelijk onderscheidende politieke en maatschappelijke keuzes gemaakt konden worden, die een eigenstandige aantrekkelijkheid hadden op een groot deel van het electoraat, zoals in de jaren tachtig zou blijken uit de positie van het CDA. Zo werd onder meer in het rapport *Van verzorgingsstaat naar verzorgingsmaatschappij* (1983), dat geschreven werd onder verantwoordelijkheid van Dick Kuiper, een maatschappijvisie nader ontvouwd waarin naast de overheid vooral ook de samenleving een belangrijke rol speelt. Het gaat daarbij om doorleefde verantwoordelijkheid, zoals ook blijkt uit de titel van het rapport. Hierin waren duidelijke verbindingslijnen waarneembaar met aloude beginselen als soevereiniteit in eigen kring en subsidiariteit, zij het in de gewijzigde context en dankzij inspanningen van de wetenschappelijke bureaus met elkaar geharmonieerd tot het begrip gespreide verantwoordelijkheid.

Jos van Gennip

Literatuur

CDA. (1977). *Niet bij brood alleen. CDA verkiezingsprogramma 1977-1981.*

CDA. (1983). *Van verzorgingsstaat naar verzorgingsmaatschappij.*

Contactraad ARP, CHU en KVP. (1972). *Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij. Een politieke strategie voor de zeventiger jaren.*